

УДК 343.33

Володимир Канцір

доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і процесу
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

Христина Олійник

аспірантка кафедри кримінального права і процесу
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОПАГАНДУ, ПЛАНУВАННЯ, ПІДГОТОВКУ, РОЗВ’ЯЗУВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ

<http://doi.org/10.23939/law2020.25.191>

© Канцір В., Олійник Х., 2020

Проаналізовано питання кримінальної відповідальності за пропаганду, планування, підготовку, розв’язування та ведення агресивної війни за кримінальним законодавством іноземних держав. На підставі аналізу приписів кримінального законодавства окремих європейських і пострадянських держав констатують спільні й відмінні риси нормативного урегулювання цього питання. Висловлено авторську точку зору щодо доцільності імплементації деяких положень зарубіжного законодавства у вітчизняне. Проаналізовано кримінальне законодавство держав, які є членами Європейського Союзу. Виокремлено положення, які є вартими для запозичення українському законотворцю, а також ті, які є невдалими.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, пропаганда, планування, підготовка, розв’язування, ведення, агресивна війна, іноземний досвід.

Постановка проблеми. Вивчення іноземного права відкриває перед юристом нові горизонти, дає можливість краще зрозуміти право своєї держави, оскільки його специфічні риси особливо чітко виявляються порівняно з іншими правовими системами. Порівняння здатне озброїти ідеями та аргументами, які неможливо отримати навіть за дуже доброго знання свого права [1, с. 38]. Справді, порівняння кримінального законодавства іноземних держав, сприятиме різнобічному аналізу досліджуваного питання, що дасть змогу оцінити ефективність наявних норм, виявити схожі, а головне відмінні риси у КК України та інших держав. Відповідний аналіз надає змогу побачити переваги окремих законодавчих конструкцій, впровадити у національну правову систему позитивний досвід, а також визначити перспективи в цій частині. А тому постає потреба наукового пошуку щодо поліпшення кримінально-правової охорони відносин миру між державами та вдосконалення законодавства в цій частині, чому сприятиме аналіз іноземного досвіду в цій частині.

Аналіз дослідження проблеми. Питанням кримінально-правової охорони миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку присвячено праці таких науковців, як: Я. М. Жукорська, І. І. Карпець, А. Г. Кибальник, В. О. Навроцький, В. О. Поповичук, Ю. С. Резнік, Ю. А. Решетов, П. С. Ромашкін, А. Савченко, С. Сірий, А. В. Шамара, К. В. Юртаєва та інші. Важливий внесок у вивчення питань кримінальної відповідальності за пропаганду, планування, підготовку, розв’язання

та ведення агресивної війни зробили О. Базов, О. М. Броневицька, В. Гапончук, С. Ф. Денисов, К. С. Кардаш, О. В. Олішевський, М. Б. Стиранка та інші. Окрім того, не можна залишити поза увагою дисертаційне дослідження П. В. Пекар, присвячене кримінально-правовій характеристиці пропаганди війни.

Невирішені раніше проблеми. Втім доводиться констатувати, що такий стан розробленості відповідної проблеми можна вважати поверхневим, оскільки зазначені наукові доробки не дають відповіді для розв'язання низки ключових проблем у частині порівняльно-правового аналізу кримінальної відповідальності за пропаганду, планування, підготовку, розв'язування та ведення агресивної війни.

Мета статті – вивчити іноземний досвід регламентації кримінальної відповідальності за пропаганду, планування, підготовку, розв'язування та ведення агресивної війни.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі є понад двісті держав. Особлива частина кримінального законодавства більшості з них має певну специфіку. Однак вивчати, порівнювати норми кожної з них і теоретично невиправдано, і практично неможливо [2, с. 4]. Не погодитись із таким твердженням важко. Зважаючи на те, що Україні йде шляхом євроінтеграції, насамперед, необхідно зупинитись на аналізі положень кримінального законодавства тих держав, які є членами Європейського Союзу (ФРН [3], Франція [4], Іспанія [5], Австрія [6], Болгарія [7], Польща [8], Швеція [9], Данія [10], Бельгія [11], Латвія [12], Естонія [13]). Така необхідність здійснення відповідного аналізу зумовлена тим, що зближення правових систем європейських держав є найважливішою традицією формування галузей національного законодавства [14, с. 53].

Для аналізу і порівняння потрібно обрати також КК окремих держав, що входили до складу колишнього Радянського Союзу. Власне такий вибір не є випадковий, оскільки ці держави мали спільну історичну правову систему, а відтак перебували у єдиному правовому просторі (Білорусь [15], Молдова [16], Вірменія [17], Грузія [18], Азербайджан [19], Таджикистан [20], Казахстан [21], Узбекистан [22]). Окрім того, за твердженням І. М. Романюка “за радянщини і в Україні, і в інших республіках, майже в один і той самий час постала потреба удосконалення кримінального законодавства” [23, с. 67].

У кримінальному законодавстві переважної більшості іноземних держав законодавець прямо вказує про заборону агресивної війни (ст. 72, 73 КК Латвії, ст. 409 КК Болгарії, ст. 117 КК Польщі, §80, 80а КК ФРН, ст. 100, 101 КК Азербайджану, ст. 384, 385 КК Вірменії, ст. 122 КК Білорусії, ст. 404, 405 КК Грузії, ст. 156, 157 КК Казахстану, ст. 395, 396 КК Таджикистану, ст.151 КК Узбекистану) чи агресії проти іншої держави (ст. 411-4 КК Франції, ст. 123 КК Білорусії, ст. 150 КК Узбекистану). Водночас, у КК окремих держав, хоча й не передбачена пряма вказівка на юридичні конструкції “агресивна війна” чи “агресія”, втім із аналізу диспозицій статей випливає, що законодавець все ж встановив кримінально-правову заборону на вчинення відповідних дій. Приміром, у ст. 2 Глави 19 КК Швеції зазначено таке положення: “особа, яка насильницькими засобами або з іноземною допомогою створює небезпеку залучення Королівства у війну або інші військові дії, має бути засудженою, якщо це не державна зрада, за підбурювання до війни”. За КК Іспанії кримінальному покаранню підлягають дії особи, яка з метою спровокувати війну, встановить таємний зв'язок або відносини будь-якого роду з іноземними урядами, міжнародними або іноземними організаціями або асоціаціями (ч. 2 ст. 592).

Потрібно також зупинитись на аналізі об'єктивної сторони складів злочинів, які регламентують кримінально-правову заборону пропаганди, планування, підготовки, розв'язування або ведення агресивної війни. У КК усіх проаналізованих держав розглядувані посягання є злочинами з формальним складом (вважаються закінченими з моменту вчинення конкретних діянь, які описані у кримінально-правовій нормі, оскільки суспільно-небезпечні наслідки виходять за межі об'єктивної

сторони відповідного складу злочину). Кримінально-караними визнаються такі види діянь: планування, підготовка збройної агресії, її розв'язування, участь у ній, ведення агресивної війни (ст. 72 КК Латвії), планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 100 КК Азербайджану, ст. 384 КК Вірменії, ст. 122 КК Білорусії, ст. 404 КК Грузії, ст. 156 КК Казахстану, ст. 395 КК Таджикистану), планування або підготовка, початок або ведення агресивної війни, а також участь у змові (ст. 151 КК Узбекистану), розв'язування або ведення (§1 ст. 117 КК Польщі), підготовка агресивної війни (§80 КК ФРН), підбурювання до агресивної війни (§80 а КК ФРН), підбурювання до оголошення війни (ст. 581 КК Іспанії), схиляння до розв'язування війни (ст. 114 КК Бельгії), публічний заклик до агресивної війни (ст. 77 КК Латвії, §3 ст. 117 КК Польщі, ст. 101 КК Азербайджану, ст. 385 КК Вірменії, ст. 405 КК Грузії, ст. 396 КК Таджикистану), пропаганда війни (ст. 69 КК Естонії, ст. 123 КК Білорусії, ст. 140 КК Молдови, ст. 150 КК Узбекистану), пропаганда і публічні заклики до розв'язування агресивної війни (ст. 157 КК Казахстану).

У цьому разі об'єктивна сторона пропаганди війни характеризується діями у таких формах: публічні заклики до розв'язування агресивної війни (§3 ст. 117 КК Польщі, ст. 101 КК Азербайджану, ст. 385 КК Вірменії, ст. 405 КК Грузії, ст. 157 КК Казахстану, ст. 396 КК Таджикистану), пропаганда війни, в якій би формі вона не велась (ст. 69 КК Естонії), розповсюдження в будь-якій формі поглядів, ідей або заклик із метою викликати агресію однієї держави проти іншої (ст. 123 КК Білорусії, ст. 150 КК Узбекистану), публічні заклики до агресивної війни або розв'язування воєнного конфлікту (ст. 77 КК Латвії).

Не потрібно оминати увагою вирішення питання щодо кваліфікуючих ознак пропаганди, планування, підготовки, розв'язування та ведення агресивної війни, що передбачені у кримінальному законодавстві держав ЄС, а також пострадянських держав. Так, у складах злочинів, які регламентують кримінальну відповідальність за "агресивні воєнні дії", такими кваліфікуючими ознаками є: ведення агресивної війни (ч. 2 ст. 100 КК Азербайджану, ч. 2 ст. 156 КК Казахстану, ч. 2 ст. 139 КК Молдови), розв'язування або ведення агресивної війни (ч. 2 ст. 384 КК Вірменії, ч. 2 ст. 122 КК Білорусії, ч. 2 ст. 404 КК Грузії, ч. 2 ст. 395 КК Таджикистану, ч. 2 ст. 151 КК Узбекистану). Передбачення у КК окремих держав як кваліфікуючі ознаки агресивної війни її розв'язування та ведення, видається, є вартим прикладом для наслідування. Це пов'язано з тим, що планування і підготовка агресивної війни фактично є попередньою злочинною діяльністю, а тому, гадаємо, за ступенем суспільної небезпеки вона "поступається" агресивнішим діям, таким як розв'язування (дії, які спрямовані на реалізацію злочинного плану) та ведення війни (наприклад, проведення військових операцій). З огляду на це, не можемо погодитись із позицією законодавця Болгарії, де у ст. 409 КК взагалі не встановлено кваліфікуючих ознак аналізованого посягання. Натомість, в основному складі злочину передбачена відповідальність за планування, підготовку або ведення агресивної війни, що навряд чи є обґрунтованим, оскільки відповідальність за ведення агресивної війни повинна бути посилена у зв'язку з тим, що ці дії є більш суспільно-небезпечними.

Що стосується кваліфікуючих ознак складу пропаганди агресивної війни, то такими є: використання засобів масової інформації (ч. 2 ст. 101 КК Азербайджану, ч. 2 ст. 385 КК Вірменії, ч. 2 ст. 405 КК Грузії, ч. 2 ст. 157 КК Казахстану, ч. 2 ст. 396 КК Таджикистану), вчинення злочину службовою особою (ч. 2 ст. 101 КК Азербайджану), вчинення злочину особами, які займають вищі державні посади (ч. 2 ст. 385 КК Вірменії, ч. 2 ст. 123 КК Білорусії), особою, яка займає державно-політичну посаду (ч. 2 ст. 405 КК Грузії), особою, яка займає відповідальну державну посаду (ч. 2 ст. 157 КК Казахстану, ч. 2 ст. 140 КК Молдови), особою, яка займає державну посаду (ч. 2 ст. 396 КК Таджикистану).

Висновки. Загалом вивчення іноземного досвіду регламентації кримінальної відповідальності за пропаганду, планування, підготовку, розв'язування та ведення агресивної війни дає підстави для таких висновків. Так, не вартим до запозичення, видається, досвід КК Болгарії, у якому законотворець поряд із встановленням відповідальності за пропаганду війни (ст. 407) одночасно

передбачив кримінально-правову заборону закликів до збройного нападу однієї держави на іншу (ст. 408), що фактично дублює відповідальність за одні й ті самі злочинні дії.

Водночас позитивним потрібно вважати досвід кримінального законодавства Вірменії (ч. 2 ст. 384), Білорусії (ч. 2 ст. 122), Грузії (ч. 2 ст. 404), Таджикистану (ч. 2 ст. 395), Узбекистану (ч. 2 ст. 151,) у якому як кваліфікуючу ознаку передбачено розв'язування та ведення агресивної війни, оскільки ці дії є більш суспільно-небезпечними порівняно з тими, що полягають у плануванні та підготовці агресивної війни. Вартим для наслідування є також досвід КК, у якому кваліфікуючими ознаками пропаганди агресивної війни є вчинення відповідних дій особами, які займають державні посади (ч. 2 ст. 396 КК Таджикистану) чи відповідальні державні посади (ч. 2 ст. 157 КК Казахстану, ч. 2 ст. 140 КК Молдови), оскільки саме на цю категорію суб'єктів покладається безпосередній обов'язок виконання завдань та функцій держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права. Очерки сравнительного права. М.: Прогресс, 1981. С. 38–41. 2. Навроцький В. О. Кримінальне законодавство зарубіжних держав: питання особливої частини. Львів: юридичний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка. 1999. 56 с. 3. Уголовный кодекс ФРГ. М.: Издательство “Зерцало”, 2000. 208 с. 4. Уголовный кодекс Франции. Науч. редактирование канд. юрид. наук, доц. Л. В. Головки, канд. юрид. наук, доц. Н. Е. Крыловой. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2002. 650 с. 5. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией профессора Н. Ф. Кузнецовой и Ф. М. Решетникова. М.: Издательство “Зерцало”, 1998. 218 с. 6. Уголовный кодекс Австрии. Науч. ред. и вступ. статья докт. юрид. наук, проф. С. В. Милукова. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2004. 352 с. 7. Уголовный кодекс Республики Болгария. Науч. ред. канд. юрид. наук, проф. А. И. Лукашова. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2001. 298 с. 8. Уголовный кодекс Республики Польша. Под общ. ред. Н. Ф. Кузнецовой. Мн.: Тесей, 2009. 128 с. 9. Уголовный кодекс Швеции. Пер. с англ. С. С. Беляева. М., 2000. 167 с. 10. Уголовный кодекс Дании. Науч. ред. и предисл. С. С. Беляева. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. 230 с. 11. Уголовный кодекс Бельгии. Науч. ред. и предисл. Н. И. Мацнева. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. 560 с. 12. Уголовный закон Латвийской Республики. Адапт. пер. с лат., науч. ред. и вступ. ст. А. И. Лукашова и Э. А. Саркисовой. Мн.: Тесей, 1999. 176 с. 13. Уголовный кодекс Эстонской республики / науч. ред. и перевод с эстонского В. В. Запелова. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2001. 262 с. 14. Тацій В. Я., Грошевий Ю. М. Проблеми зближення європейських правових систем як умова гармонізації законодавства України. *Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: матеріали науково-практичної конференції*. К., 1998. С. 53–54. 15. Уголовный кодекс Республики Беларусь / предисловие проф. Б. В. Волженкина. СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. 474 с. 16. Уголовный кодекс Республики Молдова. СПб.: Изд-во “Юридический Центр Пресс”, 2003. 408 с. 17. Уголовный кодекс Республики Армения. Перевод с армянского Р. З. Авакяна. СПб.: Изд-во Р. Асланова “Юридический Центр Пресс”, 2004. 450 с. 18. Уголовный кодекс Грузии. Науч. ред. З. К. Бигвава. СПб.: Издательство “Юридический Центр Пресс”, 2002. 409 с. 19. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики. Науч. ред. И. М. Рагимова. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2001. 325 с. 20. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. СПб.: Юрид. Центр Пресс, 2001. 410 с. 21. Уголовный кодекс Республики Казахстан. *Ведомости Парламента*. 1997. № 15–16. СПб.: Издательство “Юридический Центр Пресс”, 2001. 466 с. 22. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2001. 338 с. 23. Романюк І. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні: дис. к.ю.н. спец. 12.00.08. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2018 р. 238 с. 24. Кравченко В. Ю. Теорія справедливої війни для ХХІ століття. *Політологія*. № 3 (77). 2011. С. 162–165. 25. Міжнародна Конвенція про використання радіомовлення в інтересах миру 1936 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_229/print.

REFERENCES

1. Ansel M. *Metodolohyeheskyeproblemysravnitelnohoprava*. Ocherkysravnitelnohoprava. Otv. red. V. A. Tumanov. Moskva: Prohress, 1981. P. 38–41. 2. Navrotsky V. O. *Kryminalne zakonodavstvo zarubizhnykh derzhav: pytannya osoblyvoyi chastyny*. Lviv: yurydychnyy fakultet Lvivskoho derzhavnoho universytetu im. Ivana Franka. 1999. 56 p. 3. *Uholovnyy kodeks FRH* / per. s nem. M.: Yzdatelstvo “Zertsalo”, 2000. 208 p. 4. *Ugolovnyy*

kodeks Frantsii / nauch. redaktirovaniye kand. yurid. nauk, dots. L. V. Golovko, kand. yurid. nauk. dots. N. Ye. Krylovoy; perevod s frantsuzskogo i predisloviye kand. yurid. nauk., dots. N. Ye. Krylovoy. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy tsentr Press", 2002. 650 p. 5. *Ugolovnyy kodeks Ispanii* / pod redaktsiyey i s predisloviyem doktora yuridicheskikh nauk, professora N. F. Kuznetsovoy i doktora yuridicheskikh nauk, professora F. M. Reshetnikova. M.: Izdatel'stvo "Zertsalo", 1998. 218 p. 6. *Ugolovnyy kodeks Avstrii* / nauch. red. i vstup. stat'ya dokt. yurid. nauk, prof. S. V. Milyukova; predisloviye General'nogo prokurora Avstrii, doktora Erista Oygena Fabritsi; perevod s nemetskogo L. S. Vikhrovoy. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy tsentr Press", 2004. 7. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Bolgariya* / nauch. red. kand. yurid. nauk, prof. A. I. Lukashova; perevod s bolgarskogo D. V. Milusheva, A. I. Lukashova; vstup. stat'ya I. I. Aydarova. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy tsentr Press", 2001. 298 p. 8. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Pol'sha* / per. s pol'sk. D. A. Barilovich i dr.; adapt. per. i nauch. red. E. A. Sarkisova, A. I. Lukashov; pod obshch. red. N. F. Kuznetsovoy. Mn.: Tesey, 2009. 128 p. 9. *Ugolovnyy kodeks Shvetsii* / per. s angl. S. S. Belyaeva. M., 2000. 167 p. 10. *Ugolovnyy kodeks Danii* / nauchnoye red. i predisl. S. S. Belyayeva; per. s datskogo i angliyskogo kand. yurid. nauk S. S. Belyayeva, A. N. Rychevoy. SPb.: Yuridicheskiy tsentr Press, 2001. 11. *Ugolovnyy kodeks Bel'gii* / nauch. red. i predisl. N. I. Matsneva; per. s fr. G. I. Machkovskogo. SPb.: Yuridicheskiy tsentr Press, 2004. 560 p. 12. *Ugolovnyy zakon Latviyskoy Respubliki* / adapt. per. s lat., nauch. red. i vstup. st. A. I. Lukashova i E. A. Sarkisovoy. Mn.: Tesey, 1999. 13. *Uholovnyy kodeks Ėstonskoy respubliki* / nauch. red. y perevod s ėstonskoho V. V. Zapevalova; vstup. statya kand. yuryd. nauk dots. SPbHU N. Y. Matsneva. SPb.: Yzdatelstvo "Yurydycheskiy tsentr Press", 2001. 262 p. 14. Tatsiy V. Ya., Hroshevyy Yu. M. *Problemy zblyzhennya yevropeyskikh pravovykh system yak umova harmonizatsiyi zakonodavstva Ukrainy*. Problemy harmonizatsiyi zakonodavstva Ukrainy z mizhnarodnym pravom: materialy naukovopraktychnoyi konferentsiyi. K., 1998. P. 53–54. 15. *Uholovnyy kodeks Respubliki Belarus* / predysloviye prof. B. V. Volzhenky-na; obzornaya statya A. V. Barkova. SPb.: Yurydycheskiy tsentr Press, 2001. 474 p. 16. *Uholovnyy kodeks Respubliki Moldova* / vstupytnaya statya A. Y. Lukashova. SPb.: Yzd-vo "Yurydycheskiy Tsentr Press", 2003. 408 p. 17. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Armeniya* / Ye. R. Azaryana, N. I. Matsneva; predisloviye Ye. R. Azaryana; perevod s armyanskogo R. Z. Avakyana. SPb.: Izd-vo R. Aslanova "Yuridicheskiy Tsentr Press", 2004. 450 p. 18. *Ugolovnyy kodeks Gruzii* / nauch. red. Z. K. Bigvava. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy Tsentr Press", 2002. 409 p. 19. *Ugolovnyy kodeks Azerbaydzhanskoy Respubliki* / nauch. red. I. M. Ragimova; perevod s azerbaydzhanskogo B. E. Abbasova. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy tsentr Press", 2001. 325 p. 20. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Tadzhikistan*. SPb.: Yurid. Tsentr Press, 2001. 410 p. 21. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Kazakhstan* ot 16 iyulya 1997. No. 167 / predisloviye ministra yustitsii Respubliki Kazakhstan dokt. yurid. nauk, prof. I. I. Rogova. Vedomosti Parlamenta RK. 1997. No. 15–16. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy Tsentr Press", 2001. 466 p. 22. *Ugolovnyy kodeks Respubliki Uzbekistan* (s izm. i dop. na 15 iyulya 2001. Vstup. stat'ya M. Kh. Rustambayeva, A. S. Yakubova, Z. Kh. Gulyamova. SPb.: Izdatel'stvo "Yuridicheskiy tsentr Press", 2001. 338 p. 23. Romanyuk I. M. *Kryminalno-pravova kharakterystyka zlochyniv, shcho posyahayut na intelektualnu vlasnist v Ukraini*: dys. k. yu. n. Spets.: 12.00.08. Lvivskyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav. Lviv, 2018. 238 p. 24. Kravchenko V. Yu. *Teoriya spravedyvoyi viyny dlya KHKHI stolittya. Politolohiya*. No. 3 (77). 2011 p. P. 162–165 25. *Mizhnarodna Konventsiya pro vykorystannya radiomovlennya v interesakh myru 1936*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_229/print.

Дата надходження: 04.02.2020 р.

Владимир Канцир, Кристина Олейник

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РЕГЛАМЕНТАЦИИ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРОПАГАНДУ, ПЛАНИРОВАНИЕ, ПОДГОТОВКУ, РАЗВЯЗЫВАНИЕ И ВЕДЕНИЕ АГРЕССИВНОЙ ВОЙНЫ

Анализируются вопросы уголовной ответственности за пропаганду, планирование, подготовку, развязывание и ведение агрессивной войны по уголовному законодательству зарубежных государств. На основании анализа предписаний уголовного законодательства отдельных европейских и постсоветских государств констатируются общие и отличительные черты нормативного урегулирования этого вопросу. Высказывается авторская точка зрения о целесообразности имплементации некоторых положений зарубежного законодательства в отечественное. Проанализированы уголовное законодательство государств, которые являются членами Европейского

Союза. Выделены положения, которые являются достойными для заимствования украинском законодворцу, а также те, которые являются неудачными.

Ключевые слова: уголовная ответственность, пропаганда, планирование, подготовка, развязывание, ведение, агрессивная война, зарубежный опыт.

Volodymyr Kantsir

Institute of Jurisprudence, psychology and innovative education,
National University "Lviv Polytechnic",
Department of Criminal Law and Procedure,
Sc. D., Prof.

Christina Oliynyk

Institute of Jurisprudence, psychology and innovative education,
National University "Lviv Polytechnic",
post-graduate student of the Department
of Criminal Law and the process

**THE INTERNATIONAL EXPERIENCE OF REGULATION OF CRIMINAL RESPONSIBILITY
FOR PROPAGANDA, PLANNING, PREPARATION, UNLEASHING AND CONDUCTING
OF AGGRESSIVE WAR**

This paper examines the international experience of regulation of criminal responsibility for propaganda, planning, preparation, unleashing and conducting of aggressive war. On the basis of analysis of orders criminal legislation separate European and most post-Soviet countries the general and excellent lines of the normative regulation this question. Problematic issues and ways of their elimination are determined. The author point of view speaks out in relation to expedience of implementation of some positions of foreign legislation in domestic practice. The criminal law of the states which are members of the European Union has been analysed. The statements that are worthy to be adopted by and to Ukrainian lawmaker, as well as those which are unsuccessful have been elucidated.

Key words: criminal responsibility, propaganda, planning, preparation, unleashing, conducting, aggressive war, foreign experience.